

De mi a talpazat hármasság, ívelt vonala? Schneider „das auf drei *Hügel* stehende Kreuz“-ről szól.⁶ Fel kell azonban vetni a kérdést, hogy miért jelentene a három, egymásba kapcsolódó félkör *dombokat*? Az ábrázolás nem lehet naturalisztikus, mert a keresztrefeszítés színhelyén nemcsak három, de egy domb sincs. A Sion-hegy északkelet felé lassan lejt a terepbe. Az egyetlen talajemelkedés egy kb. 5 m² kőszál, amelynek koponya alakjáról a héberok *golgoth*-nek, az arákok *golgothán*ak nevezték a helyet. Talán mégiscsak a Szentháromság jelképes ábrázolásai egyikének bizonyul a három félkör, amilyennel az V. sz. óta próbálkozott a ker. ikonographia. Egyszer háromszöggel, máskor egymásbafonódó körvonalakkal próbálta szemléltetni a ker. művész a háromszemélyű tisztán szellemi istenséget. A vonalak pedig továbbélnék, mikor jelképes jelentőségük már rég felledésbe megy⁷

Schneider könyve a bazilika-stílusnak fontos emlékirata. Műtörténeti megállapításait előreláthatólag élénken megvitatja még az építészeti szakirodalom. Mozaikhasonmásaiért hálás lesz az iparművészet is. Kár, hogy a képek számozása nem folytatódott, s hogy a jobb kereszthajó mozaikpadlójának képét (Taf. B.) nem közvetlenül Taf. A. után, hanem 31 képpel hátrább, a könyv legvégén kell keresni.

Dr. Szentiványi Róbert.

Eckhardt Unger, *Altindogermánisches Kulturgut in Nordmesopotamien*. Otto Harassowitz, Leipzig. 1938. 24 l., 16 t.

A szerző szembeállítja a komolyságot, nyugodtságot, mozdulatlanságot lehelő sémi képzőművészeti stílust a boghaskő-i és tell halaf-i megfelelő leletekkel képviselt, mozgalmasságot, élelenséget, eredetiséget mutató stílussal, amelyet indogermán-hettita tulajdonnak tart. Két legfontosabb lelőhelye ez új népiségnek Boghaskő és Tell Halaf. Különösen Tell Halaf az, amelynek leleteivel a szerző e kisebb dolgozatában az ősendogermán jelleget bemutatni igyekszik. Ilyennek tekinti pl. az ú. n. Hillani típusú templomok déli irányítását, a korábban szélirányokat követő északnyugat, északkelet-délnyugat és délkeleti irányítással szemben. Az indogermán kassiták hozták magukkal Kr. e. 2000 körül ősi szimbolumukat a hollót, amely Tell Halafban jelentős szerepet játszik. Hasonló szempontból érdemel figyelmet a napkereszt, horogkereszt, a balta, az időjárás istenének kalapácsa, stb. Nem semita szokás a halottégetés, a sírszobrok és az ezzel kapcsolatos ősök tiszteletének kultusza. Indogermán népi sajátosság a kormányzásnak az a módja, amelyet feliratos emlékek árulnak el, az t. i., hogy abban a nép előkelői is hatékony részt vesznek, s a király csak primus inter pares. Jelentősége e munkálatoknak abban van, hogy az eddigi nyugati és keleti indogermán csoportok mellett egy déli csoportnak a jelenlétét is ki lehet mutatni, amely az előző kettővel szoros összefüggéseket mutat, s hogy ez a népelem a Drehem-ből való agyagtábla tanúsága szerint Kr. e. 2328-ban már Mezopotámia területén van.

Dr. Párducz Mihály.

⁶ I. m. 27. l.

⁷ Hackel: Die Trinität in der Kunst. Berlin, 1931.